

Nr 188.

Av herrar **Wallentheim** och **Eriksson** i Sandby, *om viss ändring i gällande bestämmelser om landstingsområdes indelning i valkretsar.*

I paragraf 8 i lagen om landsting regleras närmare grunderna för landstingsområdets indelning i valkretsar. Det heter därvid bland annat att valkrets bestående av stad och landsbygd bör icke utan synnerliga skäl bildas. Man kan alltså säga, att lagen rent principellt hävdar, att stad och landsbygd böra skiljas åt vid valkretsindelningen. Förenandet av stad och landsbygd bör endast förekomma i undantagsfall.

Det låter sig rent historiskt förklaras hur denna inställning uppkommit, ja, hur den längre tillbaka var den enda möjliga. Vid landstingens tillkomst i början på 1860-talet voro flertalet av de svenska städerna små och obetydliga. Vi hade då på landsbygden knappast heller några stations- eller industrisamhällen av större omfattning. Från en del håll ifrågasattes rent av om städerna skulle vara med i landstingen. I varje fall såg man ganska mörkt på städernas möjligheter att kunna hävda sina intressen mot den långt talrikare landsbygdsbefolkningen. För att bereda städerna ökade chanser härtill infördes i lagen bestämmelser, som gävo städerna rätt att bilda egna valkretsar. Men icke nog med detta. Man antog även bestämmelser, som gävo städerna en i förhållande till folkmängden dubbelt så stark representation som landsbygden. Och därmed kom ju självfallet nödvändigheten av att ha stad och landsbygd i skilda valkretsar att bli än mera markerad.

Först genom de vid 1918 års urtima riksdag genomförda förändringarna i landstingsförordningen borttogs denna för stad och landsbygd olika representationsrätt.

1920 års riksdag beslöt i skrivelse till Kungl. Maj:t begäran om förslag till sådana ändringar i förordningen om landsting att stad, som utan olägenhet kunde förenas med omgivande landsbygd, finge göra detta.

Kungl. Maj:ts proposition till 1924 års riksdag med förslag till ny landstingslag tillmötesgick riksdagens 1920 uttalade önskemål på denna punkt.

Konstitutionsutskottet kunde emellertid i sitt utlåtande icke följa propositionen på denna punkt, som det synes i första hand av intresse för städernas — särskilt de mindres — rätt att hävda sig. Kamrarna fattade sedermera skiljaktiga beslut i frågan. Första kammaren beslöt att landstingsområdena skulle indelas i valkretsar, särskilt för landsbygden och särskilt för städerna, medan andra kammaren stannade för att stad med mindre än 20 000 invånare skulle förenas med annan stad eller andra städer eller med angränsande landsbygd till en valkrets. Då kamrarna alltså fattat olika beslut skedde sammanjämkning, varvid de nu gällande bestämmelserna kommo till.

Ehuru en uppmjukning av de ursprungliga bestämmelserna sålunda ägt rum, äro dessa alltså sådana, att de resa svårigheter för en rationell valkretsindelning. Inom några landstingsområden har man företagit en sammanslagning av städer (särskilt de mindre) med omgivande landsbygd, medan man på andra håll alltså behåller en valkretsindelning, som måste anses oformlig. Olikheter härvidlag synas botts i växlande tolkning av lagens formulering av begreppet "icke utan synnerliga skäl".

Sedan början av 1920-talet har befolkningens fördelning på stad och landsbygd undergått stora förändringar. Vi ha därjämte fått — icke minst som förorter till de större städerna — en rad tätorter, som reellt äro att betrakta som stadssamhällen även om de alltså rent formellt utgöra landsbygd. Reellt kan det knappast ur denna synpunkt anses vara någon skillnad mellan exempelvis Djursholms stad, Stocksunds köping eller Danderyds kommun. Några skäl att i sådana fall dela upp angränsande samhällen på skilda valkretsar kunna knappast föreligga. De av enbart en mängd städer bildade valkretsarna representera ett sammanförande av befolkningen från vitt skilda orter med söndersprängande av den naturliga samhörighet, som binder dessa samman. En valkrets bestående av exempelvis de åtta mindre städerna i Stockholms län, Lidingö, Sundbyberg, Djursholm, Norrtälje, Vaxholm, Sigtuna, Öregrund och Östhammar är en konstlad produkt. Lidingö, Sundbyberg och Djursholm höra samman med angränsande orter av Stockholms förortsområde, Sigtuna med Stockholms läns västra domsaga, Norrtälje liksom Öregrund och Östhammar med den omgivande landsbygden. Dessa städer ha endast i mindre omfattning gemensamma intressen med de andra städerna men väl stora sådana med den närliggande bygden. Liknande synpunkter och exempel kunna säkerligen anföras från andra landstingsområden.

Vid detta förhållande synes det riktigast att vidtaga sådana förändringar i gällande lagbestämmelser, att nuvarande restriktiva bestämmelser tagas bort eller i alla händelser uppmjukas.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om landsting, att i 8 § 2 momentet stycket "Valkrets bestående av stad och landsbygd bör icke utan synnerliga skäl bildas" måtte utgå ur lagen eller

att konstitutionsutskottet måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till annan formulering av nu gällande bestämmelser i anslutning till motionens syfte.

Stockholm den 23 januari 1945.

Adolf Wallentheim.

Eskil Eriksson
i Sandby.